

**Janakkala Nuoliala
Keskiaikaisen kylätontin kaivaus
Fingridin uudistettavan sähköjohtopylvään kohdalla**

Kreetta Lesell 2008

F145722:5

MUSEOVIRASTO

Sisällys:

Sisällysluettelo	1
Arkistotiedot	2
1. Johdanto	3
Peruskarttaote	4
2. Kohteen sijainti ja maisema	5
3. Tutkimushistoria	5
4. Kaivauksen tarkoitus ja havainnot	5
4.1. Havainnot ja löydöt	6
8. Yhteenveto	7
Lähteet	8
Valokuvat	9
Negatiiviluettelo	12
Diapositiiviluettelo	12
Karttaluettelo	12
Kartat	13–15

Arkistotiedot

Kohteiden nimet: Janakkala Nuoliala 1000012245 keskiaikainen kylänpaikka
Peruskartta: 213111 Janakkala
pkoo: 6758263 ikoo:33711829 Z/m.mpy alin: 86 ylin: 90 keskikoordinaatit

Kaivausraportti: Museovirasto / arkeologian osasto
Koekaivausten johtaminen ja raportin laatiminen: FM Kreetta Lesell, Museovirasto

Tila: Iso-Hiisi, kiinteistötunnus:16540300030015
Omistaja: Iso-Hiiden kartano Oy, os. Iso-Hiidentie 7 14200 Turenki

Tutkimuskustannukset: Fingrid Oyj
Budjetti: 46 650 € yhdessä Janakkalan Vähä-Hiisi 1 ja 2 kanssa.
Kenttätyöaika: 26.9.–17.10. 2008 yhdessä Janakkalan Vähä-Hiisi 1 ja 2 kanssa.

Tutkitun alueen laajuus: Janakkala Nuoliala: 100 m²
Kaivetun alueen laajuus: Janakkala Nuoliala: 16 m²

Löydöt:
Janakkala Nuoliala 1 KM 37863: 1–10, historiallisia löytöjä diar. 26.3.2008

Aikaisemmat löydöt:-

Aikaisemmat tutkimukset: Timo Jussila 2007 inventointi
Peruskarttaote s. 4

Lähteet s. 8
Janakkala Nuoliala valokuvat s. 9–11, negatiivit: F145722:1–5, diat: D61263:1–5
Kartat: s. 13–15

1. JOHDANTO

Fingrid Oyj uudistaa ja parantaa voimajohtoverkkoa Hausjärvessä, Janakkalassa ja Hämeenlinnassa (Hikiä-Vanaja 110 kV voimajohtohanke). Koska voimajohtolinja kulkee tunnettujen muinaisjäännösten alueella ja koska linjalla voi olla ennestään tuntemattomia muinaisjäännöksiä, Museovirasto edellytti, että linjalla tehdään arkeologinen inventointi ennen uusien pylväiden pystyttämistä. Tämän inventoinnin suoritti Mikroliitti Oy vuonna 2007. Tässä inventoinnissa todettiin, että kolme muinaisjäännöstä on voimajohtoverkon uudistettavien pylväspaikkojen kohdalla tai niiden välittömässä läheisyydessä. Nämä kohteet ovat Janakkalan Vähä-Hiisi 1 ja 2 sekä Janakkala Nuoliala. Vähä-Hiisi 1 ja Silvanin löytöpaikka on pylvään 121 läheisyydessä. Pylväät 122–124 ovat Vähä-Hiisi 2:n kohdalla. Janakkalan Nuolialan keskiaikainen kylätontti sijaitsee pylvään 112 läheisyydessä. Inventointiraportin ja muinaisjäännösrekisterin perusteella Museovirasto vaati lisätutkimuksia yllämainittujen pylväiden kohdalle.

Tämä raportti on Janakkalan Nuolialan keskiaikaisen kylätontin kaivamisesta. Vähä-Hiisi 1 ja 2:sta on tehty oma kaivauskertomus.

Koska kaivaukset olivat muinaismuistolain 15 § mukaiset, kustannukset maksoi hankkeen toteuttaja Fingrid Oyj. Kustannukset olivat 46 650€. Kaivausten johtajana toimi FM Kreetta Lesell, piirtäjänä FM Mikko Suha ja tutkimusavustajana Juha-Matti Lehto. Kaivajina olivat Hanna Salo, Voitto Mäkinen, Ylle Torm, Tanja Suokivi, Heini Hämäläinen ja Jarkko Saipio. Kaivaukset toteutettiin 21.9.–21.10. 2008 välisenä aikana yhdessä Vähä-Hiisi 1 ja 2 kaivausten kanssa. Nuolialassa tutkitun alueen laajuus oli 100 m², josta kaivettiin 16 m².

Tutkimusten aikana kaivettiin pylvään 112 jalkojen ja yhden haruksen kohdat. Näiden kohdilta ei löytynyt muinaisjäännöstä, joten pylvään pystyttämislle ei ole estettä. Kenttähavaintojen perusteella Nuolialan keskiaikainen kylä on sijainnut todennäköisesti pylväiden 112 ja 113 välissä kaivausalueesta luoteeseen. Tämä paikka on yhä rauhoitettu muinaisjäännös.

Helsingissä 4.5.2009

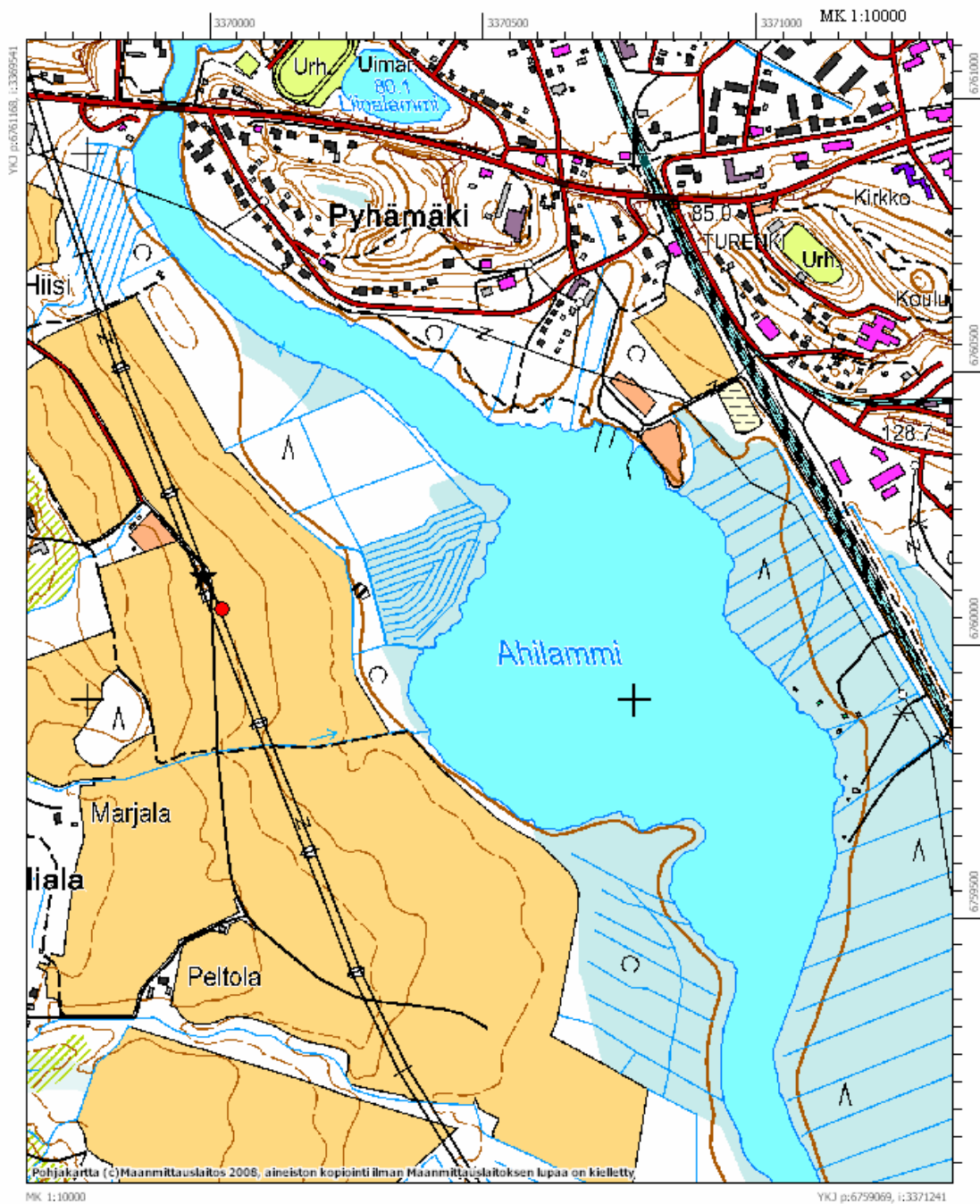
Kreetta Lesell

Peruskarttaote 2131 11 Janakkala

Janakkala Nuoliala

pkoo 6758263, ikoo 3371182, z 86 - 90 m mpy

★ Kohde

2. KOHTEEN SIJAINTI JA MAISEMA

Janakkalan Nuolialan keskiaikainen kylä on sijainnut Janakkalan kirkosta noin 3 km koilliseen ja Turengin keskusta länteen Hiidenjoen toisella puolella, joesta noin 250 m päässä. Joessa on tässä kohtaa leveämpi kohta, jonka nimi on Ahilampi. Kohteesta itään joelle päin on tasaista peltoa noin 150 m, jonka jälkeen on vanha joentörmä. Pellosto suurin osa on mansikkamaata. Törmän ja joen välissä maa on melkein joen tasalla. Tällä alueella kasvaa kuusia.

Tutkitun alueen vieressä kulkee Mansikkapellontie, jonka länsipuolella on peltoa ja aidattua marjamaata. Tien ja aitauksen välissä on peltoraunio, joka on yli 50 m pitkä ja melkein 10 m leveä.

3. TUTKIMUSHISTORIA

Vuoden 2007 Mikroliitti Oy:n tekemässä inventoinnissa kylätontin sijainti paikallistettiin vanhojen karttojen avulla. Tähän käytettiin Nuolialan maakirjakarttaa vuodelta 1707 ja Kuninkaankartastoa. Jussila myös löysi vanhan asutuksen merkkejä pellolta aivan peltotien laidalta tienmutkan kohdalla. Tässä kohtaa voimajohtolinja kulkee lyhyen matkan tien päällä. Havaintoja tehtiin tien itäpuolelta läheltä tietä matalan peltoharjanteen rinteiltä ja laelta Tien länsipuolelta ei voitu havaintoja tehdä siellä olevan peltoraunion ja marjatarhan vuoksi. Jussilan tapasi myös kartanon isännän, joka kertoi, että tässä kohtaa on ollut torppa, joka on purettu sotien välisenä aikana. Vuonna 1539 kylässä oli 8 taloa, mutta vuoden 1707 maakirjakartassa vain kaksi. (Jussila 2007:14).

Janakkalan historiassa kerrotaan Nuolialan kylän kuuluneen vuonna 1539 kahteen neljänneskuntaan Turengin neljänneskuntaa Mäskälän hallintopitäjässä ja Viralan neljänneskuntaan Janakkalan hallintopitäjässä. Turengin neljänneskuntaan kuuluisi 8 taloa, joiden koukkuluvut olivat yhteensä kaksi, joten ne ovat todennäköisesti muodostuneet kahdesta kantatilasta. Talojen jousiluku oli 12 jousta yhteensä. Viralan neljänneskuntaan kuului neljä Nuolialan taloista. Näiden talojen yhteinen koukkuluku oli 17/24 ja jousiluvut oli viisi. Nuolialan kylän koukkuluku ja jousiluku ovat suuria, joten kyse voi olla vanhasta, ehkä yhdestä Janakkalan vanhimmista kylistä. Omistussuhteista on tietoa jo 1400 luvulta. Nuolialan kylä hävisi, kun Hiiden kartanon omistaja osti Nuolialan talot vuoden 1850 vaiheilla ja ne yhdistettiin toisiinsa nimellä Seppälän talo. Nykyisin Nuolialan kylää ei ole enää olemassa. (Kerkkonen 1931:115–118.)

4. KAIVAUSTEN TARKOITUS JA HAVAINNOT

Kaivausten tarkoituksena oli tutkia ulottuiko Nuolialan keskiaikainen kylä pylvään 112 uuden paikan kohdalle ja kaivaa nämä alueet.

4.1. KAIVAUSTEN METODIT

Alkuperäisenä tarkoituksena oli kaivaa koneella peltomultakerros pois pylvään jalkojen ja harusten kohdalla ja tämän jälkeen kaivaa pelkkojen avulla multakerroksen alapuolella mahdollisesti olevat koskemattomat alueet. Tällöin olisi saatu nopeasti auki laajoja alueita ja saatu kokonaiskuva muinaisjäännöksestä. Valitettavasti tuleva pylvään paikka sijaitsee olemassa olevan sähköjohtoverkon alla, joten koneen käytöstä jouduttiin luopumaan turvallisuus syistä. Tulevan pylvään pohjoiseen tulevan haruksen kohtaa ei myöskään voitu kaivaa, koska kohta oli liian lähellä nykyisen pylvään jalkoja ja olisi voinut aiheuttaa sille kaatumisvaaran.

Multakerros poistettiin lapiolla lukuun ottamatta viiden cm kerrosta, joka kaivettiin pelkalla. Peltokerroksen jälkeistä tasoa nimitettiin 0 tasoksi, jonka jälkeen kaivettiin 5 cm kerroksia niin

syvälle kuin kulttuurikerros ulottui. Koekuopissa kaivettiin 10 cm kerroksia. Peltokerroksen jälkeen maaperä oli savea/silttiä. Peltomultakerroksen alin kerros ja siitä syvemmälle menevät kerrokset seulottiin. Pelloilla tehtiin pintapöimintä, mutta kasvillisuuden vuoksi tulos ei ole luotettava.

Koordinaatisto sidottiin tulevan pylvään keskikohdalla olevaan paaluun, joka oli laitettu paikalle, ja jolle saimme Fingridiltä valtakunnalliset koordinaatit. Tulevan pylvään 112 jalkojen keskipiste oli valtakunnallisessa koordinaatistossa $x=6755995,761$ ja $y=2534001,77$ ja kaivausten koordinaatistossa se oli $x=500$ ja $y=200$. X-linja pohjoiseen oli 366 goonia.

Pylvään jalkojen kohdille tehtiin 1 x 2 m kokoiset koekuopat. Etelään tulevan haruksen kohdalle tehtiin 12 m² kokoinen kaivausalue. Koekuopat olivat pylvään ympärille muodostuneen jättömaan kohdalla. Kaivausalue oli kesantopellon kohdalla.

Kohteesta piirrettiin yleiskarttoja. Kaivausalueista ja niistä koekuopista piirrettiin pinta- ja pohjavaaituskartta. Kohteista sekä alueista otettiin sekä mustavalko- että diakuvia.

4.2. HAVAINNOT JA LÖYDÖT

Koekuoppa 499–500/195 oli tien lähellä ja siinä havaittiin multakerroksen alta vuoronperään savi- ja hiekkaraitoja. Mitään ihmisen toimintaan liittyviä rakenteita ei havaittu. Löydöt tulivat kerroksesta 1–2 (yhteensä 10 cm kerros). Koekuopasta löytyi kuonaa ja palanutta savea. Tässä oli vielä paikoitellen kyntöjälkiä, joten varmuutta siitä, ovatko löydöt kyntökerroksesta vai sen alapuolelta ei ole. Koekuopan löydöt voivat olla keskiaikaisia.

Koekuoppa 499–500/204 oli mansikkamaan vieressä. Multakerroksen alla havaittiin puhtaan saven keskellä multa-alue, joka tulkittiin vanhaksi ojaksi. Mitään muita ihmisen toimintaan liittyviä rakenteita ei havaittu. Multakerroksesta löytyi hevosenkengän naula. Palanut savi voi olla savitiivistettä. Tässä oli vielä paikoitellen kyntöjälkiä, joten varmuutta siitä, ovatko löydöt kyntökerroksesta vai sen alapuolelta ei ole. Koekuopan löydöt voivat olla keskiaikaisia.

Kaivausalueella 492–4950/198–201 multakerroksen alapuolella havaittiin vanhoja kyntöjälkiä, jotka menivät osittain ristiin. Siinä havaittiin myös yksi likamaajuova, joka tulkittiin ojaksi. Mitään muita ihmisen toimintaan liittyviä rakenteita ei havaittu. Löydöt olivat savikiekon kappale, palanutta savea ja saviastian reunapala. Saviastian pala on punasavikeramiikkaa, se on läpimitaltaan hyvin pienestä astiasta. Sisäpuolella on jälkiä lasituksesta. Alueen löydöt voivat olla keskiaikaisia.

5. KESKIAIKAISEN KYLÄ SIJAINTI

Nuolialan keskiaikainen kylä ei ulotu nyt tutkitulle alueelle, vaan siitä luoteeseen. Maakirjakartassa näkyy tienmutka ja tästä lähtevä peltotie. Tämä peltotie on yhä tunnistettavissa maastossa ja sen ja Mansikkapellontien mutkan avulla keskiaikaisen kylän sijainti on melko varma. Tällöin kylä oli sijainnut kaivausalueesta luoteeseen pylväiden 112 ja 113 välissä (katso kartta 12).

Pintapöiminnassa pellolla havaittiin löytöalue, joka on merkitty yleiskarttaan (katso kartta 12). Se sijaitsee lähellä pellon törmää peltotien kaakkoispuolella. Alueelta havaittiin palanutta savea ja tiiltä. Kyse voi olla keskiaikaiseen kylään liittyvästä rakenteesta tai uudemman ajan rakenteesta

Pylvään 112 löydöt ovat luetteloitu numerolla KM 37863:1–10. Multakerroksen löydöistä otettiin mukaan vain ne, jotka voivat olla keskiaikaisia.

6. YHTEENVETO

Voimajohtolinjan Hikiä-Vanaja 110 kV uusittavan pylvään 112 kohta saatiin kaivetuksi kokonaan, joten tällä paikalla ei tarvitse tehdä arkeologisia lisätutkimuksia. Nuolialan keskiaikainen kylä on todennäköisesti sijainnut pylväiden 112 ja 113 välissä ja on yhä muinaismuistolain rauhoittama kiinteä muinaisjäännös.

Kaivauksista tuli muutama löytö, jotka voivat olla keskiaikaisia, mitään rakenteita tai likamaita ei havaittu. Kylän rakennukset eivät ulotu sähköjohtolinjan pylvään 112 kohdalle.

Arkistolähteet:

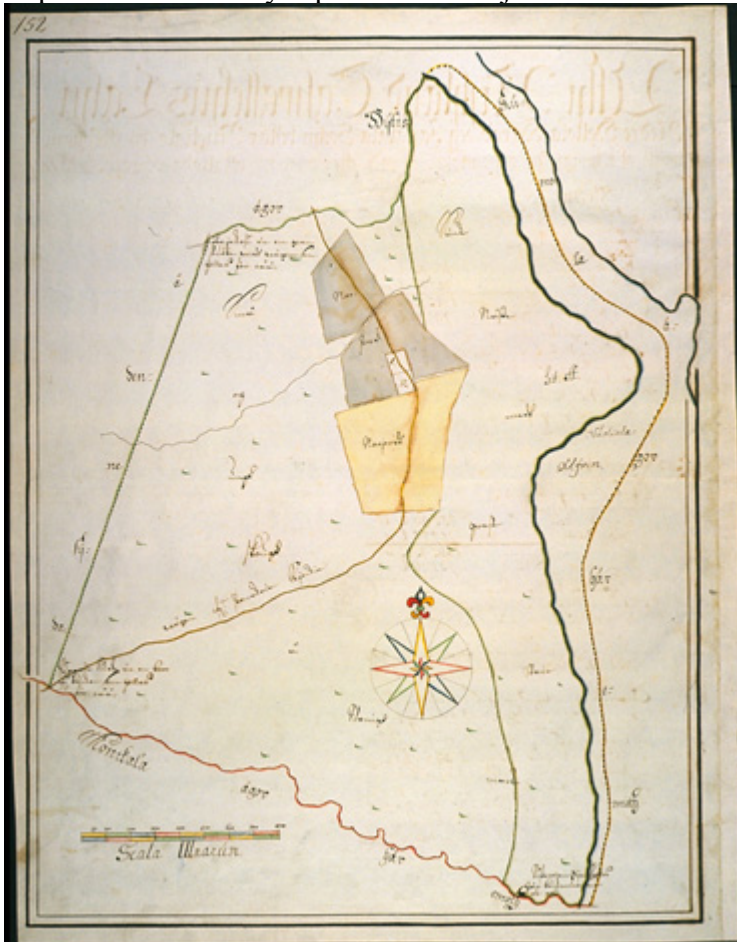
Jussila, Timo 2007: Hikiä- Vanaja voimajohtolinjan muinaisjäännösinventointi Hausjärvellä, Janakkalassa ja Hämeenlinnassa. Arkeol. os. top. arkistossa.

Kirjalliset lähteet:

Kerkkonen, Veikko 1931: Janakkalan historia.

Karttamateriaali

<http://www.virtuaaliyliopisto.fi/maakirjakartat>

Lääni: **Hämeen lääni** Pitäjä: **Janakkala** Kylä: **Nuoliala**
Tekijä: **Avander, Niklas** Vuosi: **1707** signum: **h23 3/1**

Vertaa tien mutkaa ja kylästä lähtevää peltotietä.

F145722:1

Kaivausalue nähtynä idästä päin.

F145722:2

Kaivausalue nähtynä etelästä. Kuvaussuunta pohjoiseen.

F145722:3

Kaivausalue 1 peltomultakerroksen poiston jälkeen. Hiekassa näkyy tummia kyntöjälkiä. Lännestä.

F145722:4

Ryhmäkuva. Vasemmalta Mikko Suha, Juha-Matti Lehto Ylle Torm, Hanna Salo Voitto Mäkinen, Jarkko Saipio ja Heini Hämäläinen.

F145722:5

Kaivausalueen 1 täyttöä koko ryhmän voimin. Kuvattu etelästä.

MV -kuvaluettelo F145722:1–5 Janakkala Vähä-Hiisi 2 Kuvannut Kreetta Lesell

F145722:1	Kaivausalue nähtynä idästä päin.
F145722:2	Kaivausalue nähtynä etelästä. Kuvaussuunta pohjoiseen.
F145722:3	Kaivausalue 1 peltomultakerroksen poiston jälkeen. Hiekassa näkyy tummia kyntöjälkiä. Lännestä.
F145722:4	Ryhmäkuva. Vasemmalta Mikko Suha, Juha-Matti Lehto Ylle Torm, Hanna Salo Voitto Mäkinen, Jarkko Saipio ja Heini Hämäläinen.
F145722:5	Kaivausalueen 1 täyttöä koko ryhmän voimin. Kuvattu etelästä.

Diapositiiviluetteloluettelo D61264:1–5 Nuoliala Kuvannut Kreetta Lesell

Kuvan numero	Aihe
D61264:1	Yleiskuva. Kaivausalue nähtynä idästä päin.
D61264:2	Yleiskuva. Kaivausalue nähtynä etelästä päin.
D61264:3	Kaivausalue 1 peltomullan poiston jälkeen. Hiekassa näkyy tummia kyntöjälkiä. Kuvattu lännestä.
D61264:4	Ryhmäkuva. Vasemmalta Mikko Suha, Juha-Matti Lehto Ylle Torm, Hanna Salo Voitto Mäkinen, Jarkko Saipio ja Heini Hämäläinen.
D61264:5	Kaivausalueen 1 täyttöä koko ryhmän voimin.

KARTTALUETTELO Nuoliala

Karttojen piirtäminen ja digitointi Mikko Suha

Yleiskartta, pylväs 112, mk 1:2000, A3, s. 13

Yleiskartta, pylväs 112 mk 1:1000, A3, s. 14

Pinta- ja pohjavaaituskartta, mk 1:50, A3, s. 15